

НАСІННЄВА ПРОДУКТИВНІСТЬ СОРТІВ СОЇ ОВОЧЕВОЇ

Бобось І.М., Комар О.О.

Національний університет біоресурсів і природокористування України

Соя культурна відома людству ще з III тисячоліття до нашої ери, яка стала поширеною у всьому світі як цінна харчова та кормова культура. Завдяки японським ресторонам, в Україні познайомились з овочевою соєю, яка відрізняється від зернової ніжнішою шкіркою бобів і насіння в технічній стиглості. Насіння формується більшого розміру, якому притаманне більш виражене інтенсивне забарвлення та відсутність гіркоти у свіжому вигляді. Основними районами вирощування сої овочевої є країни Південно-Східної Азії [1,2].

Для України це нова малопоширена культура. Вирощування її може забезпечити цінними, збалансованими за вмістом незамінних амінокислот продуктами харчування. Вміст білка в її насінні удвічі більший за м'ясо телятини, утричі порівняно із зерновими культурами, та в 15 разів вище молока. Водночас соєвий білок дешевший порівняно з іншими продуктами харчування [2]. Продукти з сої цінні для дітей і людей похилого віку, спортсменів із великими фізичними навантаженнями та людям, які страждають нервовими розладами, серцево-судинними хворобами тощо. Соеві продукти містять антиоксиданти властивості та відносять до здорового харчування [1,2,5,6].

Насіння сої вживають в їжу у тушкованому, вареному, сушеному й пророщеному вигляді. Наприклад, у китайській національній кухні з насіння сої виготовляють близько 300 продуктів харчування як у свіжому, так і переробленому вигляді [2].

В Україні вітчизняних сортів овочевої сої ще не створено, однак овочівники-любители уже знайомі з цією рослиною. Тому виникла необхідність випробувати сортозразки сої овочевої, які взято у Національному центрі генетичних ресурсів (Харків), щоб кращі з них використовувати у селекційному процесі [6].

Дослідження проводили на колекційних ділянках кафедри овочівництва НЛ «Плодоовочевий сад» НУБіП України, який розміщений у північній частині Лісостепу України на дерново-середньоопідзолених ґрунтах протягом 2008–2012 рр. Випробовували чотири сортозразки сої овочевої: ИДО-200905, IR-398,

IR-1030, Смолянка (контроль). Дослідження проводили в колекційному розсаднику за методикою вивчення колекцій. Розмір облікової ділянки становив 5 м² [6]. Важливим було визначення насінневої продуктивності сортозразків, щоб визначити придатні для отримання зеленого горошку.

Максимальна кількість насінин (2,4 шт.) у фазу біологічної стиглості була характерна для сорту Смолянка. Досліджувані сорти ИДО-200905, IR-1030 та IR-398 демонстрували істотно нижчі показники кількості насінин – від 1,9 до 2,1 шт., що на 0,3–0,5 шт. (12,5–20,8 %) менше порівняно з контролем.

Серед сортименту сої з дрібнішим насінням відзначився контрольний сорт Смолянка з масою 1000 насінин 221 г. У цього сорту нестигле насіння мало червоне красиве забарвлення та чорне в біологічній стиглості. Він наближається ближче до зернових, як дрібнішим насінням, так і вмістом антихарчових речовин в насінні. Найбільшу масу 1000 насінин мав сорт IR-398 (409 г), за ним слідує сорти ИДО-200905 (315 г) та IR-1030 (275 г), що на 54–188 г (24,4–85,1 %) істотно перевищує показники контрольного сорту.

Продуктивність стиглого насіння з однієї рослини була найвищою у сортозразка Смолянка (контроль) і становила 51,5 г, що пояснюється більшою кількістю насінин та бобів на рослину. Продуктивність стиглого насіння з однієї рослини в інших сортів була такою: IR-398 – 36,8 г, IR-1030 – 29,0 г, ИДО-200905 – 28,9 г. Ці показники були нижчими за контрольний варіант на 14,7–22,6 г, або на 28,5–43,9 %

Результати досліджень показали, що сорт Смолянка (контроль) продемонстрував найвищу врожайність стиглого насіння – 4,9 т/га. Сорт IR-398 мав дещо нижчі показники (3,5 т/га), що на 1,4 т/га (28,6 %) менше, ніж у контрольного сорту. Найменшу врожайність (2,8 т/га) зафіксовано у сортів IR-1030 та ИДО-200905, що на 2,1 т/га (42,9 %) нижче за контроль.

Висновки. Встановлено, що контрольний сорт Смолянка, хоча й показав найвищу врожайність стиглого насіння (4,9 т/га), але мав дрібне насіння та меншу довжину бобів, що робить його менш придатним для отримання бобів-лопаток. Для отримання зеленого горошку слід розглядати сорти з великою масою 1000 насінин, такі як IR-398 та IR-1030, які відповідають цим вимогам.

Список використаних джерел

1. Бабич А.О. Сортові ресурси сої для Лісостепу. Аграрний тиждень, 2012. Вип. 15 (227). С.14.
2. Духін Є.А., Духіна Н.Г. (2018). Овочева соя – перспективна для України культура. <https://www.pro-of.com.ua/ovoshhnaya-soya-perspektivnaya-dlya-ukrainy-kultura/>

3. Петриченко В.Ф., Бабич А.О., Колісник С.І. Наукові основи сучасних технологій вирощування високобілкових культур. Вісник аграрної науки, 2003. Вип. 10. С. 15-19.
4. Петриченко В.Ф., Бабич А.О., Іванюк С.В., Колісник С.І. Вплив агрокліматичних факторів на продуктивність сої. Вісник аграрної науки, 2006. Вип. 2. С. 19-23.
5. Сич З., Бобось І.М. Соя овочева на проростки і зелений горошок – новий напрям овочівництва. Збірник завершених та інноваційних розробок «Наука та інновації в НУБіП України». 2010. №1. С. 47.
6. Сич З.Д., Бобось І.М. Малопоширені бобові овочеві рослини: вихідний колекційний матеріал і технології вирощування: монографія. К.: ЦП «Компринт», 2019. 172 с.

Національний університет біоресурсів і природокористування України
Національна академія аграрних наук України
Інститут сільського господарства Полісся НААН України
Інститут продовольчих ресурсів НААН України
Інститут садівництва НААН України
Актюбінський регіональний державний університет ім. К.Жубанова
RAGT Semences
Lulea University of Technology
Університет прикладних наук Вайєнштефан-Тріздорф
International Academy of Applied Sciences in Lomza

**Матеріали МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
КОНФЕРЕНЦІЇ
«ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ВИРОБНИЦТВА, ЛОГІСТИКИ ТА
ПЕРЕРОБКИ ПРОДУКЦІЇ РОСЛИННИЦТВА»**

*присвяченої 110-річчю від дня народження видатного вченого,
основоположника кафедри технології зберігання, переробки та
стандартизації продукції рослинництва,
завідувача кафедри з 1968 по 1987 рр.,
доктора сільськогосподарських наук, професора
ЛЕСИКА БОРИСА ВАСИЛЬОВИЧА
2-3 червня 2025 року*

Київ - 2025

Наукове видання

Матеріали доповідей міжнародної науково-практичної конференції «Інноваційні технології виробництва, логістики та переробки продукції рослинництва» присвяченої 110-річчю від дня народження видатного вченого, основоположника кафедри технології зберігання, переробки та стандартизації продукції рослинництва, завідувача кафедри з 1968 по 1987 рр., доктора сільськогосподарських наук, професора Лесика Бориса Васильовича, 2-3 червня 2025р./ Редкол.: Подпряттов Г.І. (відп. ред.) та ін. Київ, 2025. 260 с.

Матеріали доповідей подані в авторській редакції учасників конференції

Відповідальний редактор: Г.І. Подпряттов

Технічне редагування, комп'ютерна верстка: В.І.Войцехівський

Адреса установи:

Національний університет біоресурсів і природокористування України
(НУБіП України)

вул. Героїв оборони, 15, м. Київ

03041, Україна

<https://nubip.edu.ua>

Агробіологічний факультет: <https://nubip.edu.ua/structure/abf>

Кафедра технології зберігання, переробки та стандартизації продукції
рослинництва ім. проф. Б.В. Лесика:

<https://nubip.edu.ua/node/1106>

<https://nubip.edu.ua/node/25814>